

УДК 37.014

**TRAINING OF FUTURE SPECIALISTS FOR THE FORMATION OF THE NATIONAL-LINGUISTIC PERSONALITY OF THE PRE-SCHOOL CHILD
ПІДГОТОВКА МАЙБУТНІХ ФАХІВЦІВ ДО ФОРМУВАННЯ НАЦІОНАЛЬНО-МОВЛЕННЕВОЇ ОСОБИСТОСТІ ДИТИНИ ПЕРЕДШКІЛЬНОГО ВІКУ****Kovshar O.V. / Ковшар О.В.***d.p., prof. / д.п.н., проф.*

ORCID: 0000-0003-3407-8570

*Kyryvyi Rih State Pedagogical University**Kyryvyi Rih, Gagarina, 54, 50074**Криворізький державний педагогічний університет,**Кривий Ріг, пр.Гагарина, 54, 50074*

Анотація: Відповідно до вимог соціального замовлення держави, одне з провідних завдань модернізації освіти є формування української національно свідомої мовної особистості, яка відзначається високою культурою спілкування, усвідомленим ставленням до української мови, сформованою мовленнєвою компетентністю в різних сферах спілкування, здатністю до творчості, мобільності, розвитку професійного потенціалу. Мовленнєву особистість необхідно виховувати ще на етапі дошкільного дитинства, і від того, наскільки досконало володіє мовою вихователь, наскільки його мовлення є точним, чистим, виразним, образним, залежатиме й мовлення його вихованців. Отже, актуальним є питання підготовки майбутніх фахівців педагогів-вихователів до формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку. Мета статті: дослідити педагогічні умови підготовки майбутніх фахівців педагогів-вихователів до формування мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку. В статті визначені основні поняття національно-мовленнєва особистість дитини передшкільного віку, педагогічні умови підготовки фахівців до визначеного поняття.

Ключові слова: підготовка майбутніх фахівців, педагоги-вихователі, мовленнєва особистість, національно-мовленнєва особистість дитини передшкільного віку, педагогічні умови, дитина передшкільного віку

Вступ. Одним із пріоритетів сучасної вищої педагогічної освіти є підготовка компетентного, конкурентоспроможного фахівця до роботи в динамічно мінливих умовах сьогодення, здатного самостійно і творчо вирішувати професійні завдання, готового до самоосвіти та саморозвитку. Саме тому, як зазначається в Законі України про «Вищу освіту» [3], заклади вищої освіти «повинні створити всі передумови для набуття студентами – майбутніми фахівцями фундаментальних і спеціальних знань, розвитку їхніх здатностей до самоосвіти в контексті суспільних перетворень, кількість і якість яких постійно зростають» [3]. Таке розуміння проблеми професійної підготовки зумовлює нові вимоги до освіти в досліджуваній галузі.

Питання професійної підготовки майбутніх педагогів висвітлено в дослідженнях багатьох вітчизняних (В. Андрущенко, А. Богуш, І. Богданова, Е. Карпова, А. Капська, Н. Кічук, І. Княжева, О. Ковтун, В. Кремень, З. Курлянд, Т. Койчева, І. Зязюн, Н. Ничкало, М. Пентилюк, О. Попова, Т. Осипова, Л. Савченко, В. Нестеренко, С. Рябушко, Т. Танько, Н. Черненко та ін.) і зарубіжних (Б. Арнштайн, Р. Барр, Д. Брукс, Н. Гейл, Дж. Гудмен, М. Ендрю, Н. Ільїн, З. Квєцінські, С. Квятковські, В. Хол та ін.) учених.

Н. Ничкало наголошує, що головним завданням професійної освіти в умовах переходу до ринкових відносин є «підготовка кваліфікованих конкурентоспроможних кадрів із високим рівнем професійних знань, умінь, навичок, мобільності, що відповідають вимогам науково-технічного прогресу й ринковим відносинам в економіці, виховання соціально-активних членів суспільства, формування у них наукового світосприйняття, творчого мислення, кращих людських якостей та національної свідомості» [7, с.43].

Не можна не погодитись і з думкою С. Литвиненко, яка відзначає, що «педагогічна підготовка в закладі вищої освіти не тільки зумовлює професійне становлення студентів, але й виконує орієнтаційні, розвивальні, теоретичні, методологічні та діяльнісні функції, озброює майбутнього педагога методами теоретичного аналізу» [5, с.101] та, за твердженням авторки, «сприяє формуванню відповідних умінь і навичок, розкриває сутність, діалектичну природу, головні закономірності педагогічного процесу, забезпечує розуміння всього багатства педагогічних явищ, їх внутрішніх зв'язків і можливість прогнозування їх розвитку» [6, с.].

Основний текст.

Підготовка майбутніх фахівців педагогів-вихователів є сучасною та актуальною проблемою сьогодення. Завдання, яке стоїть перед кваліфікованими фахівцями педагогами-дошкільниками - виховати сучасне покоління, яке володіє провідними компетентностями: соціальною, громадянською та мовленнєвою. Формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку саме і спрямовано на виконання зазначеного завдання. На думку Е.Карпової та В. Нестеренко, професійна підготовка майбутніх педагогів-вихователів «характеризує динамічний освітній процес, кінцевою метою якого є формування в майбутнього спеціаліста професійних знань, умінь і навичок, що забезпечують його психологічну готовність до виконання певної професійної діяльності та компетентність у її виконанні» [4, с. 113].

Мета статті: дослідити педагогічні умови підготовки мабутніх фахівців педагогів-вихователів до формування мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку.

Методи дослідження: аналіз наукової літератури, методи порівняльного та системного аналізу для зіставлення різних поглядів на досліджувану проблему, обґрунтування методичних і теоретико-методичних засад формування національно-мовленнєвої особистості дітей передшкільного віку; емпіричні методи.

Основним методологічним підходом підготовки майбутніх фахівців до формування національно-мовленнєвої особистості дітей передшкільного віку обраний діяльнісний підхід. Діяльнісний підхід ґрунтується на діяльнісній природі розвитку мовлення та включення особистості в різні види діяльності, які стимулюють її творчу активність, творчі мовленнєві прояви дитини, що, у свою чергу, дозволяє їй регулювати і коригувати своє мовлення та результати мовленнєвої діяльності.

Визначемо основну дефеніцію дослідження - національно-мовленнєва особистість дитини передшкільного віку. Так, в Державному стандарті

дошкільної освіти (БКДО) визначено комунікативну компетентність дошкільника: здатність дитини до спілкування з однолітками й дорослими в різних формах конструктивної взаємодії; здатність підтримувати партнерські стосунки, заявляти про свої наміри та бажання; узгоджувати свої інтереси з іншими, домовлятися, за потреби аргументовано відстоювати свою позицію [1].

Наприкінці дошкільного віку у дітей формується нова інтелектуальна функція мовлення – планувальнорегулювальна [2, с.13]. Мовлення дитини набуває креативності, тобто з'являються творчі можливості, здібності дитини та здатність їх реалізувати в мисленні, спілкуванні, в різних видах діяльності, зокрема в художньо-мовленнєвій діяльності. Отже, мовна особистість це насамперед соціальне явище, вона пов'язана із соціально - культурною сферою суспільства.

Національно-мовленнєва особистість це здатність дитини до мовленнєвої творчості, зв'язних висловлювань, використання засобів української мови у спілкуванні з дорослими та однолітками; формування мовленнєвої культури та навичок мовленнєвої поведінки; культивування кращих рис української ментальності. здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються у дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення спільного життя.

Підготовку майбутніх фахівців педагогів-вихователів щодо формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку розуміємо як організовану, професійну, мовленнєво-освітню діяльність викладача, що передбачає цілеспрямований вплив на розвиток мовлення майбутніх вихователів, продукування студентами креативно-мовленнєвих текстів (розповіді, казки, оповідання, вірші, оповідки тощо), оволодіння навичками застосування майбутніми вихователями отриманих знань і вмінь та методикою їх використання у майбутній творчій професійно-мовленнєвій діяльності з дітьми передшкільного віку.

Процес підготовка майбутніх фахівців педагогів-вихователів до формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку має такі педагогічні умови: підготовка майбутніх фахівців до створення у закладі дошкільної освіти спеціального мовленнєвого розвивального середовища; включення в освітній процес інтерактивних ділових ігор, педагогічних ситуацій, спрямованих на підготовку майбутніх педагогів-вихователів до формування національно-мовленнєвої особистості дитини; залучення на педагогічній практиці студентів, майбутніх педагогів-вихователів до співпраці з батьками вихованців щодо реалізації завдань формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку.

Під мовленнєвим розвивальним середовищем розуміємо сукупність сімейних, побутових, соціально-педагогічних неорганізованих і цілеспрямованих умов спілкування дитини в системах «дорослий (батьки, родичі, вихователь, учитель) – дитина», «дитина – дорослий», «дитина – дитина». Вважаємо, що мовленнєве розвивальне середовище, яке оточує дитину, за своїм впливом на розвиток мовлення може бути стихійно-нестимульованим,

стимульованим і актуальним. Стихійно-нестимульованому мовленнєвому середовищу властива пасивна мовленнєва взаємодія. Дитина сприймає мовлення дорослих і всіх мовців цього середовища таким, яким вона його чує, мовлення, яке притаманне саме цій мовленнєвій спільноті. Дитина відчуває його вплив опосередковано у процесі щоденного спілкування в сім'ї, в соціумі (у дворі, з друзями, у дошкільному закладі, у школі і т. ін.). Перебування дитини в такому середовищі забезпечує набуття мовленнєвого досвіду спонтанним типом у повсякденному житті, у дошкільному закладі.

Стимульоване мовленнєве середовище – це організований процес навчання мови і розвитку мовлення на різних вікових етапах у навчальних закладах різного типу, який супроводжується педагогічно стимульованою мовленнєвою взаємодією педагога і дитини.

Розвивальне мовленнєве середовище – це потенційні можливості позитивного впливу різноманітних факторів у їх взаємодії на мовленнєвий розвиток дитини і формування її мовної компетенції. Зазначимо, що розвивальний потенціал може мати як стихійне, так і організоване мовленнєве середовище. Це залежить насамперед від якості мовлення, культури мовлення та мовної особистості мовців, які оточують особистість, з якими вона постійно спілкується, та інших нестимульованих факторів.

Розвивальне мовленнєве середовище марковано як комплекс спеціально організованих і цілеспрямованих заходів, педагогічних впливів, змін традиційного перебігу освітнього процесу, що спонукає студентів до професійно спрямованої національно-мовленнєвої діяльності та розвитку в них компетентності до формування національно-мовленнєвої особистості дитини.

Наступна педагогічна умова: включення в освітній процес інтерактивних ділових ігор, педагогічних ситуацій, спрямованих на підготовку майбутніх педагогів-вихователів до формування національно-мовленнєвої особистості дитини, доповнює фахову компетентність і створює на основі діяльнісного підходу в організації освітнього процесу ЗВО необхідні навички комунікативної взаємодії, закріплює у майбутніх вихователів навички щодо формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку та вміння здійснювати оцінні дії у процесі освітньої професійно-мовленнєвої діяльності. Цьому сприяло проведення рефлексійних бесід («Труднощі під час практики», «Креативність мовлення вихователя», «Хто Я?», «Допоможи мені» тощо), написання творів-роздумів («Компетентна вихователька», «Мої негативні емоції», «Теорія чи практика?», «Допоможи своїй дитині» тощо).

Завдання виробничої педагогічної практики майбутніх фахівців педагогів-вихователів допомагає реалізувати наступну педагогічну умову щодо підготовки у формуванні національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку - залучення студентів до співпраці з батьками вихованців щодо реалізації завдань формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку. Пропонуємо такі активні форми комунікативної взаємодії з батьками вихованців щодо формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного

віку: комунікативний тренінг «Дитина – дорослий – батько»; прес-конференції («Креативність мовлення дитини», «Мовлення батьків – лакмус для дитини», «Мовлення – джерело благополуччя» тощо), ділові ігри («Батьківські збори», «Добре там, де ми є», «Технічний прогрес чи регресу мовленнєвому розвитку?» тощо).

Висновки. Проблема формування національно-мовленнєвої особистості дитини на сучасному етапі розвитку суспільства є надзвичайно актуальною. Заклади дошкільної освіти покликані не лише навчати дітей певним знанням та вмінням, а й розвивати естетичні почуття, культуру мовлення та мислення, формувати особистість, яка вільно володіє мовою і має високий рівень комунікативної компетентності.

Тенденції сучасного суспільства вимагають підготовку людини, здатної до постійного розвитку і саморозвитку, яка вміє орієнтуватися в інформаційному просторі, володіє основами комунікативних навичок. Це підвищує значущість мовного навчання, формування комунікативної компетентності громадянина держави.

Серед основних завдань закладу вищої освіти окреслено таке: створити всі передумови для набуття студентами – майбутніми педагогами-вихователями фундаментальних і спеціальних знань, розвиток їхніх здатностей до формування основних якостей особистості дитини, а саме, формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку в контексті суспільних перетворень, кількість і якість яких постійно зростають.

Основним підходом в процесі підготовки майбутніх вихователів в означеній проблемі обраний діяльнісний підхід. Діяльнісний підхід ґрунтується на діяльнісній природі розвитку мовлення та включення особистості в різні види діяльності.

Визначемо основну дефініцію дослідження - національно-мовленнєва особистість дитини передшкільного віку, яку потрактуємо як здатність дитини до мовленнєвої творчості, зв'язних висловлювань, використання засобів української мови у спілкуванні з дорослими та однолітками; формування мовленнєвої культури та навичок мовленнєвої поведінки; культивування кращих рис української ментальності; здатність до прояву особистісних якостей, соціальних почуттів, любові до Батьківщини; готовність до посильної участі в соціальних подіях, що відбуваються у дитячих осередках, громаді, суспільстві та спрямовані на покращення спільного життя.

Підготовка майбутніх фахівців педагогів-вихователів до формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку має такі педагогічні умови: підготовка майбутніх фахівців до створення у закладі дошкільної освіти спеціального мовленнєвого розвивального середовища; включення в освітній процес інтерактивних ділових ігор, педагогічних ситуацій, спрямованих на підготовку майбутніх педагогів-вихователів до формування національно-мовленнєвої особистості дитини; залучення на педагогічній практиці студентів, майбутніх педагогів-вихователів до співпраці з батьками вихованців щодо реалізації завдань формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку.

Перспективи досліджень убачаємо в дослідженні психолого-педагогічних особливостей формування національно-мовленнєвої особистості дитини передшкільного віку.

Література:

1. Базовий компонент дошкільної освіти. Режим доступу: mon.gov.ua <https://mon.gov.ua> > app > media > rizne > 2021
2. Богуш А. Вплив полікультурного мовленнєвого середовища на формування мовної особистості. Гірська школа Українських Карпат. 2017. № 16. С. 11-14. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gasuk_2017_16_4.
3. Закон України "Про вищу освіту". Режим доступу: rada.gov.ua <https://zakon.rada.gov.ua>
4. Карпова, Е. Е. & Нестеренко, В. В. (). Теоретичні засади індивідуалізації професійної підготовки майбутніх педагогів в умовах заочного навчання у вищому навчальному закладі: монографія. Одеса: ДЗ «Південноукраїнський національний педагогічний університет ім. К. Д. Ушинського». 2012. С. 112-115.
5. Литвиненко І. С. Професійна підготовка студентів-психологів до роботи з підлітками схильними до бродяжництва. Науковий вісник Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського. Психологічні науки. 2017. №1. С.101-107. Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nvmdups_2017_1_20
6. Ничкало Н. Г. Порівняльна професійна педагогіка як галузь педагогічного знання. Порівняльна професійна педагогіка. 2011. № 1. С. 6-18.
7. Ничкало Н. Г. Професійна педагогіка і психопедагогіка праці у діалектичному взаємозв'язку. Проблеми та тенденції розвитку педагогічної освіти. 2013. № 2. С. 42—53.

References:

1. Base component of preschool education. Access mode: mon.gov.ua <https://mon.gov.ua> - app - media - rizne - 2021.[in Ukrainian].
2. BogushA. (2017).Influence of multicultural speech environment on forming of language personality. Mountain school of Ukrainian Carpathians.№ 16. pp. 11-14. Access mode: http://nbuv.gov.ua/UJRN/gasuk_2017_16_4.[in Ukrainian].
3. A law of Ukraine is "On higher education".Access mode: rada.gov.ua <https://zakon.rada.gov.ua>.[in Ukrainian].
4. Karpova, E. E. & Nesterenko, V. V. (2012) Teoretychni zasady indyvidualizatsii profesiinoi pidhotovky maibutnix pedahohiv v umovakh zaochnoho navchannia u vyshchomu navchalnomu zakladi [Theoretical bases of individualization of professional training of future teachers in the conditions of correspondence training in higher educational institution]. Odessa: DZ "Pivdenoukrainskyi natsionalnyi pedahohichniyi universytett im. K. D. Ushynskoho". [in Ukrainian].
5. Litvinenko I. C.2017.Professional makeready of students psychologists with teenagers apt to vagrancy. Scientific announcer of the Mykolaiv national university . Psychological sciences. №1.pp.101-107.[in Ukrainian].
6. NichkaloN.(2011).Comparative professional pedagogics as industry of pedagogical knowledge. Comparative professional pedagogics. № 1. pp. 6-18.[in Ukrainian].
7. NichkaloN.(2013).Professional pedagogics and психопедагогіка labours in dialectical intercommunication. Problems and progress of pedagogical education trends. pp. 42--53.[in

Ukrainian].

Abstract. *In accordance with the requirements of social order of the state, one of leading tasks to modernisation of education is forming of Ukrainian nationally conscious language personality that is marked the high culture of communication, by the realized attitude toward Ukrainian, by the formed speech competence in the different spheres of communication, by a capacity for work, mobility, development of professional potential. Speech personality must be brought up yet on the stage of preschool childhood, and from that, as far as to perfection an educator owns a language, as far as his broadcasting is exact, clean, expressive, vivid, broadcasting of his pupils will depend. Thus, actual is a question of preparation of future specialists of teachers-educators to forming of nationally-speech personality of child pre-school).*

Key words: *preparation of future specialists, teachers-educators, speech personality, pedagogical terms, child of pre-school age.*

Статья отправлена: 30.07.2023 г.

© Ковшар О.В.